

Nu kunnen veredelaars hun werk blijven doen

Planten en bloemen die voortkomen uit essentieel biologische veredelingsprocessen mogen niet meer worden gepatenteerd. Dat heeft het Europees Octrooibureau 29 juni laten weten. Een belangrijk en positief besluit voor de veredeling, ook van bol- en boomkwekerijgewassen. Dat bleek tijdens een persconferentie daags erna, waarbij vertegenwoordigers uit alle geledingen van de sector aanwezig waren.

Tekst: Piet Kralt
Fotografie: René Faas

Vooralsinds de opkomst van de biotechnologie zijn steeds meer bedrijven raseigenschappen gaan patenteren. Bijvoorbeeld de langere steel van broccoli of de insectenresistentie van tomaat. Dat is in principe mogelijk, omdat uitgangsmaterialen voor de sierteelt (waaronder bollen en stekken) behalve onder het kwekersrecht ook onder het octrooirecht vallen. Grote multinationale veredelingsbedrijven speelden daarop in. Zelfs eigenschappen, die van nature in rassen voorkomen, werden gepatenteerd.

Voor de veredeling was dit niet zonder gevolgen. Gewassen onder octrooi mogen niet vrijelijk worden gebruikt als kruisingsmateriaal voor de veredeling. Daartegen bestond al geruime tijd groot bezwaar, met name bij middelgrote en kleine veredelaars in de sierteelt en daarbuiten. Want als bepaalde natuurlijke eigenschappen van gewassen onder octrooi vallen, beperkt dat de mogelijkheden van de veredeling. Terwijl die juist gedijt als uit een zo breed mogelijke stock van uitgangsmaterialen en raseigenschappen kan worden geput.

Per 1 juli 2017 heeft het Europees Octrooibureau besloten dat het geen octrooi meer verleent op planten die zijn verkregen via een natuurlijk veredelingsproces. Even voor de volledigheid: buiten Europa verandert er niets. In de Verenigde Staten blijft het laten patenteren van natuurlijke eigenschappen in planten wel mogelijk. Aan het besluit ging een jarenlange sectorbrede

lobby vooraf. Die werd gevoerd door Plantum (organisatie van veredelingsbedrijven), de VBN (bloemenveilingen), Groente Fruit Huis, LTO Nederland, LTO Glaskracht en Bionext (de biologische keten). Z'n lobby is complex. Je moet als sector op één lijn komen, je nationale regering (in dit geval de Nederlandse) achter je krijgen en vervolgens Europa voor je standpunt winnen. Er was geduchte tegenstand van (vaak grote) bedrijven, die wat te winnen hebben bij het kunnen patenteren van natuurlijke planteigenschappen.

Ook dankzij de inzet van de Nederlandse regering kon de lobby tegen deze patentering met kracht worden gevoerd. Het ministerie voerde een aantal gedegen studies op dit terrein uit, die bijdroegen aan deze besluitvorming. Vorig jaar al had de Europese Commissie reserves tegen het patenteren van natuurlijke eigenschappen in planten. Nu ook het Europees Octrooibureau deze zienswijze omarmde, waren er tijdens de persconferentie 30 juni tijdens in Nieuwspoort alleen maar tevreden gezichten achter de tafel. Trots dat het kleine Nederland de koers van de grote Europese supertanker had laten veranderen.

VERNIEUWINGSMOTOR

Tijdens de persconferentie werd benadrukt, dat het vrij kunnen beschikken over plantmateriaal voor veredelingsactiviteiten heel belangrijk is. Jaarlijks worden op veilingen honderden nieuwe rassen geïntroduceerd. U hoeft maar een bolblo-

menshow te bezoeken om te zien wat we bedoele. Patentering beperkt de keuzemogelijkheden van de veredelaar (groot en klein). Die kan daardoor minder werken aan productvernieuwing en -verduurzaming. Zo bezien draagt het besluit van het Europees Octrooibureau bij aan een blijvend sterke positie van Nederland Tuinbouwland. Het is bovendien winst, dat (de vaak kleine) veredelingsbedrijven kunnen wegblijven uit complexe juridische discussies met dure juristen. Plus het feit, dat het gebruik van gepatenteerde planten tot extra kosten leidt (die de consument uiteindelijk moet betalen) en dat de keuzemogelijkheden worden verminderd. Stel, dat op het rood in tomaten octrooi had kunnen worden verkregen, wat had dat niet voor de tomatenketen betekend?

De veredeling van voedingsgewassen, maar ook die van siergewassen staat de komende decennia voor grote uitdagingen. Er moet een wereld worden gevoed en van bloemen en planten worden voorzien. Dat moet duurzaam, met minimaal gebruik van gewasbeschermingsmiddelen, water en energie. En de verwerende consument van nu en morgen vraagt steeds om nieuwe kleuren, vormen, smaken en wat al niet.

Van belang is verder is dat het besluit in Europa een te grote machtsconcentratie van grote partijen tegengaat. De bedrijven die eigenschappen patenteerden, deden dat om er aan te verdienen, wilden licenties verwerven of bepaalde eigen plantenrassen een dominante marktpositie geven. Dat zou zowel voor de producent als voor de consument de keuzemogelijkheden hebben

beperkt. Beetje overdreven gesteld: dan was misschien bij tulp alleen een vijfkleurenmix overgebleven.

GOED BLIJVEN VOLGEN

Hoe tevreden de coalitie ook was tijdens de persconferentie, blijven opletten is het parool. Er ligt een stuwmeer aan octrooiaanvragen van voor het besluit van het Europees Octrooibureau. Besluiten daarover zijn vooruitgeschoven totdat het besluit van het Octrooibureau was gevallen. Nu dat is gebeurd, heeft octrooi aanvragen rondom natuurlijke eigenschappen in planten nauwelijks nog kans. Bestaande patenten, waarvan er al meer dan honderd zijn, worden wellicht aangevochten, maar dat is een zaak van lange adem.

De partijen die aan de lobby hebben meegedaan blijven de patenteringszaak nauwlettend volgen. Dat er dingen door dit besluit veranderen, staat vast. Bedrijven, ook multinationale veredelaars, stemmen hun strategie af op de bestaande regelgeving. En in die regelgeving staat nu dat natuurlijk eigenschappen in planten niet patenteerbaar zijn. Maar er is discussie mogelijk over de vraag of een eigenschap door spontane mutatie is ontstaan of door menselijk ingrijpen. Bedrijven die voor het patenteren van eigenschappen zijn, zullen die onduidelijkheid mogelijk benutten om toch weer octrooien aan te vragen. Daarom zullen de gebeurtenissen nauwkeurig worden gemonitord. Voor dit moment overheerst echter de tevredenheid binnen de Nederlandse tuinbouwsector.